

3. Самуельсон П. Економіка / П. Самуельсон, В. Нордгауз; пер. з англ. – М. : Вільямс, 2010. – 1360 с.
4. Теорія фінансів / За ред. В.М. Федосова, С.І.Юрія. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
5. Чугунов І.Я. Бюджетно-податкова політика в умовах інституційних перетворень / І.Я. Чугунов, В.Д. Макогон // Вісник КНТЕУ. – 2014. – №4. – С.79-91.

References

1. Barannik L. Modern trends in social protection in the world // Socio economic phenomena and processes. Tambov State University. - 2013. - №1. - P. 32-37.
2. Blankart C. Public finance in a democracy: an introduction to financial science / Per. with him. - Kyiv: Lybid, 2000. - 609 p.
3. P. Samuelson Economics / Paul Samuelson, W. Nordhaus; Per. anhl.- with N. : Williams, 2010. - 1360 p.
4. Theory Finance / Ed. V.N. Fedosov, S.I. Yuriya. - K. : Center of educational literature, 2010. - 576 p.
5. Chugunov I. Makogon V. Fiscal policy in terms of institutional reforms // Bulletin KNTEU. - 2014. - №4. - S.79-91.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Крикун Тетяна Іванівна, кандидат економічних наук, заступник директора Науково-дослідного фінансового інституту Київського національного торговельно-економічного університету

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Крикун Татьяна Ивановна, кандидат экономических наук, заместитель директора Научно-исследовательского финансового института Киевского национального торгово-экономического университета

DATA ABOUT THE AUTHOR

Krykun Tatiana Ivanovna, candidate of Economic Sciences, Deputy Director of the Research Financial Institute Kyiv National Trade and Economics University.

УДК 336.717.3

СТРАТЕГІЯ ЗАЛУЧЕННЯ ДЕПОЗИТНИХ РЕСУРСІВ ЯК ВЕКТОР ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОШОВОЇ СИСТЕМИ КРАЇНИ

**Кужелєв М.О.,
Волкова В.В.,
Волкова Н.І.**

Предметом дослідження є залучення банками депозитних ресурсів з метою забезпечення ліквідності банківської системи та стабільності грошового обігу, як важелів економічного зростання в країні. Методологічною основою статті стали наукові розробки вітчизняних і зарубіжних учених, фундаментальні теоретичні положення економічної науки щодо залучення депозитних ресурсів та оцінювання їх впливу на грошову систему країни.

У процесі дослідження використано такі загальнонаукові методи: системний підхід – для розробки стратегії вдосконалення залучення банками коштів населення; формальної та діалектичної логіки, аналізу, синтезу, логічного узагальнення – для характеристики сучасних підходів до визначення сутності депозитної політики банку; групування і факторного аналізу – для виявлення внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на механізм залучення банками депозитних ресурсів і визначення особливостей їх прояву в сучасних умовах. Методи експертних оцінок, аналізу ієрархій, порівняння покладено в основу аналізу стану депозитів та розробки науково-методичного підходу до вибору стратегії банків з метою покращення банківської ліквідності та стабільності грошової системи країни; кореляційно-регресійний аналіз – для оцінювання макроекономічних чинників формування депозитного портфеля банківської системи України. У статті проведено оцінювання діяльності банків щодо формування депозитних ресурсів. Визначено, що основною метою депозитної стратегії банківських установ є залучення більшого об'єму грошових коштів за найменшою ціною. Виокремлено загальні і специфічні принципи формування стратегії залучення банками депозитів. Обґрунтовано необхідність створення нових видів депозитів, які були б цікавими для клієнтів і вигідними для банків. Доведено, що впровадження новітніх інструментів запозичення депозитних ресурсів дозволить не лише зменшити сукупний банківський ризик, підтримати фінансову стійкість та надійність банку, але й забезпечить стабільність грошової системи країни. Зроблено висновок, що запровадження та розширення інноваційних банківських послуг в процесі реалізації депозитної політики має поєднуватись із постійним вдосконаленням традиційних напрямів обслуговування клієнтів. Запропоновано впровадження організаційного, нормативно-правового та економічного механізмів залучення депозитних ресурсів задля підвищення ліквідності банків та забезпечення сталості національної грошової одиниці. Зазначено, що вихід на новий рівень здійснення депозитної діяльності

можливий лише за умови нарощування капіталу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Розроблено заходи щодо попередження і зниження депозитних ризиків, удосконалення механізму залучення депозитних ресурсів. Результати дослідження можуть бути використано в практичній діяльності банків України, впроваджено в освітянській сфері при науково-дослідницькій роботі студентів та аспірантів.

Ключові слова: ресурсна база, депозитна політика, депозитний портфель, доходність, ризик депозитного портфелю, депозитна стратегія, грошова система, стабільність грошової одиниці, інноваційні інструменти, організаційний механізм, нормативно-правовий, економічний механізм залучення депозитних ресурсів.

СТРАТЕГИЯ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ДЕПОЗИТНЫХ РЕСУРСОВ КАК ВЕКТОР ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ДЕНЕЖНОЙ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВА

Кужелев М.А.,
Волкова В.В.,
Волкова Н.И.

Предметом исследования является привлечение банками депозитных ресурсов с целью обеспечения ликвидности банковской системы и стабильности денежного обращения, как рычагов экономического роста в стране. Методологической основой статьи стали научные разработки отечественных и зарубежных ученых, фундаментальные теоретические положения экономической науки по привлечению депозитных ресурсов и оценки их влияния на денежную систему страны.

В процессе исследования использованы такие общенаучные методы: системный подход - для разработки стратегии совершенствования привлечения банками средств населения; формальной и диалектической логики, анализа, синтеза, логического обобщения - для характеристики современных подходов к определению сущности депозитной политики банка; группировки и факторного анализа - для выявления внутренних и внешних факторов влияния на механизм привлечения банками депозитных ресурсов и определения особенностей их проявления в современных условиях. Методы экспертных оценок, анализа иерархий, сравнения положены в основу анализа состояния депозитов и разработки научно-методического подхода к выбору стратегии банков с целью улучшения банковской ликвидности и стабильности денежной системы страны; корреляционно-регрессионный анализ - для оценки макроэкономических факторов формирования депозитного портфеля банковской системы Украины. В статье дана оценка деятельности банков по формированию депозитных ресурсов. Определено, что основной целью депозитной стратегии банковских учреждений является привлечение большего объема денежных средств по наименьшей цене. Выделены общие и специфические принципы формирования стратегии привлечения банками депозитов. Обоснована необходимость создания новых видов депозитов, которые были бы интересны для клиентов и выгодны для банков. Доказано, что внедрение новейших инструментов заимствования депозитных ресурсов позволит не только уменьшить совокупный банковский риск, поддержать финансовую устойчивость и надежность банка, но и обеспечит стабильность денежной системы страны.

Сделан вывод, что введение и расширение инновационных банковских услуг в процессе реализации депозитной политики должно сочетаться с постоянным совершенствованием традиционных направлений обслуживания клиентов. Предложено внедрение организационного, нормативно-правового и экономического механизмов привлечения депозитных ресурсов для повышения ликвидности банков и обеспечения устойчивости национальной денежной единицы. Указано, что выход на новый уровень осуществления депозитной деятельности возможен лишь при условии наращивания капитала Фонда гарантирования вкладов физических лиц.

Разработаны мероприятия по предупреждению и снижению депозитных рисков, совершенствованию механизма привлечения депозитных ресурсов. Результаты исследования могут быть использованы в практической деятельности банков Украины, внедрены в образовательной сфере при научно-исследовательской работе студентов и аспирантов.

Ключевые слова: ресурсная база, депозитная политика, депозитный портфель, доходность, риск депозитного портфеля, депозитная стратегия, денежная система, стабильность денежной единицы, инновационные инструменты, организационный механизм, нормативно-правовой, экономический механизм привлечения депозитных ресурсов.

STRATEGY OF ATTRACTION OF DEPOSIT RESOURCES AS VECTOR OF FUNCTIONING OF CASH SYSTEM OF THE COUNTRY

Kuzheliev M.O.,
Volkova V.V.,
Volkova N.I.

An object of research is attraction of deposit resources by banks for the purpose of ensuring liquidity of a bank system and stability of currency circulation as levers of economic growth in the country. Scientific developments of domestic and foreign scientists, fundamental theoretical provisions of economic science on

attraction of deposit resources and an assessment of their influence on cash system of the country became a methodological basis of article.

In the course of research general scientific methods are used so: system approach - for development of strategy of enhancement of attraction of means of the population by banks; formal and dialectic logic, the analysis, synthesis, logical generalization - for the characteristic of modern approaches to determination of essence of deposit policy of bank; group and the factorial analysis - for detection of internal and external factors of influence on the mechanism of attraction by banks of deposit resources and determination of features of their manifestation in modern conditions. Methods of expert evaluations, the analysis of hierarchies, comparisons are the basis for the analysis of a condition of deposits and development of scientific and methodical approach to the choice of strategy of banks for the purpose of improvement of bank liquidity and stability of cash system of the country; the correlation and regression analysis - for an assessment of macroeconomic factors of forming of a deposit portfolio of a bank system of Ukraine. In article the assessment of activities of banks for forming of deposit resources is carried out. It is determined that a main objective of deposit strategy of bank institutions is attraction of bigger amount of money at the smallest price. The general and specific principles of forming of strategy of attraction of deposits by banks are allocated. Need of creation of new types of deposits which would be interesting to clients is proved and are profitable to banks. It is proved that implementation of the latest instruments of borrowing of deposit resources will allow not only to reduce overall bank risk, to maintain financial stability and reliability of bank, but also will provide stability of cash system of the country.

The conclusion is drawn that introduction and expansion of innovative banking services in implementation process of deposit policy shall be combined with fixed enhancement of the traditional directions of customer service. Implementation of organizational, standard and legal and economic mechanisms of attraction of deposit resources for increase of liquidity of banks and ensuring stability of national monetary unit is offered. It is specified that the exit to the new level of implementation of deposit activities is possible only on condition of building-up of the equity of Fund of guaranteeing household deposits.

Actions for the prevention and decrease in deposit risks, enhancement of the mechanism of attraction of deposit resources are developed. Results of research can be used in practical activities of banks of Ukraine, are implemented in the educational sphere during the research work of students and graduate students.

Keywords: resource base, deposit policy, deposit portfolio, profitability, risk of a deposit portfolio, deposit strategy, cash system, stability of monetary unit, innovative tools, organizational mechanism, standard and legal, economic mechanism of attraction of deposit resources.

Актуальність. На сучасному етапі розвитку України відбуваються еволюційні процеси як в економічній системі в цілому, так і в грошовій сфері, зокрема. Слід зазначити, що перспективи розвитку та концепції реформування грошової системи країни формуються під впливом великої кількості факторів зовнішньої та внутрішньої дії. Їх вивчення потребує глибокого аналізу елементів грошової системи, опрацювання її подальшого розвитку з урахуванням стійких економічних орієнтирів.

Ступінь дослідження даної проблеми вченими. Стабільне функціонування грошової системи України неможливе без ефективної банківської діяльності в сфері залучення грошових коштів на позичковій основі. Їх використання дає банкам змогу суттєво розширювати межі своєї діяльності, ефективніше використовувати власний капітал. Крім того, формування довгострокових кредитних ресурсів в економіці або вихід на новий рівень здійснення банківської діяльності можливий лише за умови сталого розвитку депозитної бази.

У зв'язку із змінами, що відбуваються в економіці країни, зі збільшенням конкуренції між фінансовими посередниками, з розвитком відносин між клієнтами та банками, як основними фінансовими посередниками, велика увага приділяється депозитним операціям, оскільки від них залежить прибутковість банку в цілому.

У банківській сфері актуальною є проблема формування оптимальних за структурою, строками і вартістю депозитних ресурсів, що дає можливість стверджувати про необхідність та актуальність управління залученням ресурсів депозитного характеру. Отже, визначення ефективних інструментів та розробка дієвих механізмів залучення коштів населення на основі економічних та організаційних заходів сьогодні є одним із актуальних завдань банківських установ України.

Значну увагу темі залучення депозитів приділяли такі вітчизняні науковці, як Л. Г. Батракова [1], Н.І. Версаль [2], С. Волосович [3], та ін. Проблеми депозитної політики банку, організації процесу формування його депозитного портфелю досліджуються у наукових роботах таких економістів, як М. Волошин [4], Р.В. Лавров [5], О.В. Моренко [6], М.В. Олексенко [7] та ін. Виявленням окремих аспектів стабільності грошової системи, пошуком шляхів зміцнення національної грошової одиниці України, вдосконаленням державної політики в сфері грошового обігу займалися О. Береславська [8,9], А. Гальчинський [10], О. Клименко [11], В. Міщенко [12] та інші.

Предмет дослідження. Визначаючи значний внесок цих та інших вчених у вирішенні проблеми вдосконалення банківської діяльності, слід зазначити, що наявні дослідження у своїй більшості не носять системного характеру, запропоновані рекомендації не націлені на довгостроковий стратегічний вектор розвитку грошової системи та стабільності національної грошової одиниці в контексті залучення депозитних ресурсів, не вирішеними остаточно залишається низка теоретичних і прикладних проблем.

Мета дослідження. Мета наукової статті полягає у розробці та обґрунтуванні стратегії залучення банківськими установами депозитних ресурсів задля стабілізації грошової системи країни.

Постановка проблеми. Сьогодні в умовах загострення військового конфлікту на сході України та системної кризи в економіці країни сучасний стан грошової системи є головним фактором досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку країни, так як стабільна національна грошова одиниця виступає запорукою надійності та ліквідності банківської системи, економічного зростання на підприємствах, сприяє підвищенню благоустрою населення країни, а також є ключовою передумовою реалізації курсу євроінтеграції України.

Результати дослідження. У забезпеченні стабільності і надійності функціонування банків важливу роль відіграє формування науково обґрунтованої політики щодо залучення ресурсів, важливим елементом якої є депозитна політика. Основна частина банківських ресурсів створюється у процесі проведення депозитних операцій і як наслідок ефективної стратегії банку щодо залучення депозитних ресурсів.

Існуючий механізм формування депозитної політики банку, навіть з урахуванням високого професіоналізму менеджерів і застосування сучасних рекомендацій щодо ведення фінансових справ, у яких береться до уваги вірогідність негативних результатів, в Україні пов'язаний зі значними ризиками. У багатьох наукових дослідженнях вітчизняних фахівців не розглядаються у комплексі питання розробки такої депозитної політики банку, що ув'язувала б економічні, соціальні, політичні цілі в управлінні банківською системою. Критичний аналіз робіт попередників, що досліджували сутність депозитної політики, зумовив необхідність систематизації існуючих уявлень про формування стратегії обґрунтованої депозитної політики банку у процесі акумуляції банківських ресурсів (рис. 1).

Розробка депозитної стратегії розвитку банку – це комплекс дій із досягнення бажаної позиції банку на депозитному ринку та встановленої частки депозитів у залучених ресурсах. З метою ефективного здійснення депозитної політики комерційним банкам доцільно розробляти відповідний меморандум. Єдиної схеми меморандуму депозитної політики не існує, тому цей документ конфіденційний і щорічно затверджується Радою банку.

Депозитна політика банку виступає складовою банківського менеджменту щодо реалізації конкурентних позицій на ринку депозитних послуг. Вітчизняні банки намагаються реалізувати свої інтереси за умови врахування впливу депозитної політики НБУ та базуючись на особливостях і тенденціях функціонування депозитного ринку.

Вважаємо, що в основі формування стратегії залучення банками депозитних ресурсів лежать загальні і специфічні принципи.

Загальні принципи депозитної політики єдині для всіх кредитних установ. До них слід віднести:

- принцип наукової обґрунтованості - базується на новітніх досягненнях науки та передовому досвіді, з урахуванням дії економічних законів у межах конкретного банку з використанням науково обґрунтованих методик;
- принцип цілісності - депозитна політика виступає в якості підсистеми політики банку, що націлена на досягнення стратегічних та тактичних цілей розвитку;
- принцип комплексного підходу - розробка теоретичних основ, пріоритетних напрямів депозитної політики та оцінка підсумку дохідності від розміщення депозитів з точки зору стратегії розвитку банку, управління активами і пасивами як одного з чинників фінансової стійкості банків;
- принцип оптимальності та ефективності - розробка ефективних і оптимальних для цього етапу розвитку банку тактичних напрямів і методів. Визначає цілі й обсяги залучених банківських ресурсів та ефективну їх реалізацію.

До специфічних принципів депозитної стратегії належать внутрішньобанківські принципи, пов'язані з витратами, безпекою, надійністю, оскільки банк, здійснюючи залучення коштів, намагається їх розмістити і отримати дохід не будь-якою ціною, а з урахуванням ринку, на якому він здійснює свою діяльність. Дотримання зазначених принципів дозволяє банку сформувати стратегічні і тактичні напрямки в організації депозитного процесу, забезпечуючи тим самим ефективність і оптимізацію його депозитної політики.

Управління залученими ресурсами банку може здійснюватися ціновими і неціновими методами. Цінові методи засновані на використанні відсоткової ставки за залученими ресурсами як одному з інструментів конкурентної боротьби за вільні кошти ринкових суб'єктів. Використання цінових методів оптимізації структури депозитних ресурсів банку обмежене, тому що може негативно позначитися на його комерційних інтересах. Тому, поряд з ціновими методами банки широко застосовують і нецінові методи управління ресурсами, в числі яких можуть використовуватися зміна режиму роботи банку з урахуванням інтересів його теперішніх та потенційних клієнтів, вдосконалення банківських технологій, розвиток і вдосконалення способів доставки банківських послуг споживачам, поліпшення культури обслуговування клієнтів, активізації рекламної діяльності банку з метою поліпшення його іміджу і прискорення просування нового банківського продукту на ринок, створення надійної системи захисту вкладів і депозитів від ризику їх втрати та інше.

Найефективнішим шляхом повернення довіри клієнтів до банку є формування позитивної суспільної думки навколо його діяльності. Тому першочерговим завданням депозитної стратегії є підтримка його іміджу як стабільного та надійного банку. Депозитна стратегія банку обов'язково має включати такі маркетингові інструменти як реклама, зв'язки з громадськістю та інформаційний супровід. Першим кроком на шляху підтримки репутації банку є такий загальновідомий маркетинговий інструмент як реклама. Окрім реклами банкам необхідно постійно демонструвати свою роботу. Це завдання можна реалізувати шляхом активної діяльності PR-служб банку з метою досягнення лояльного відношення до діяльності банку. На практиці ці методи можуть застосовуватися паралельно.

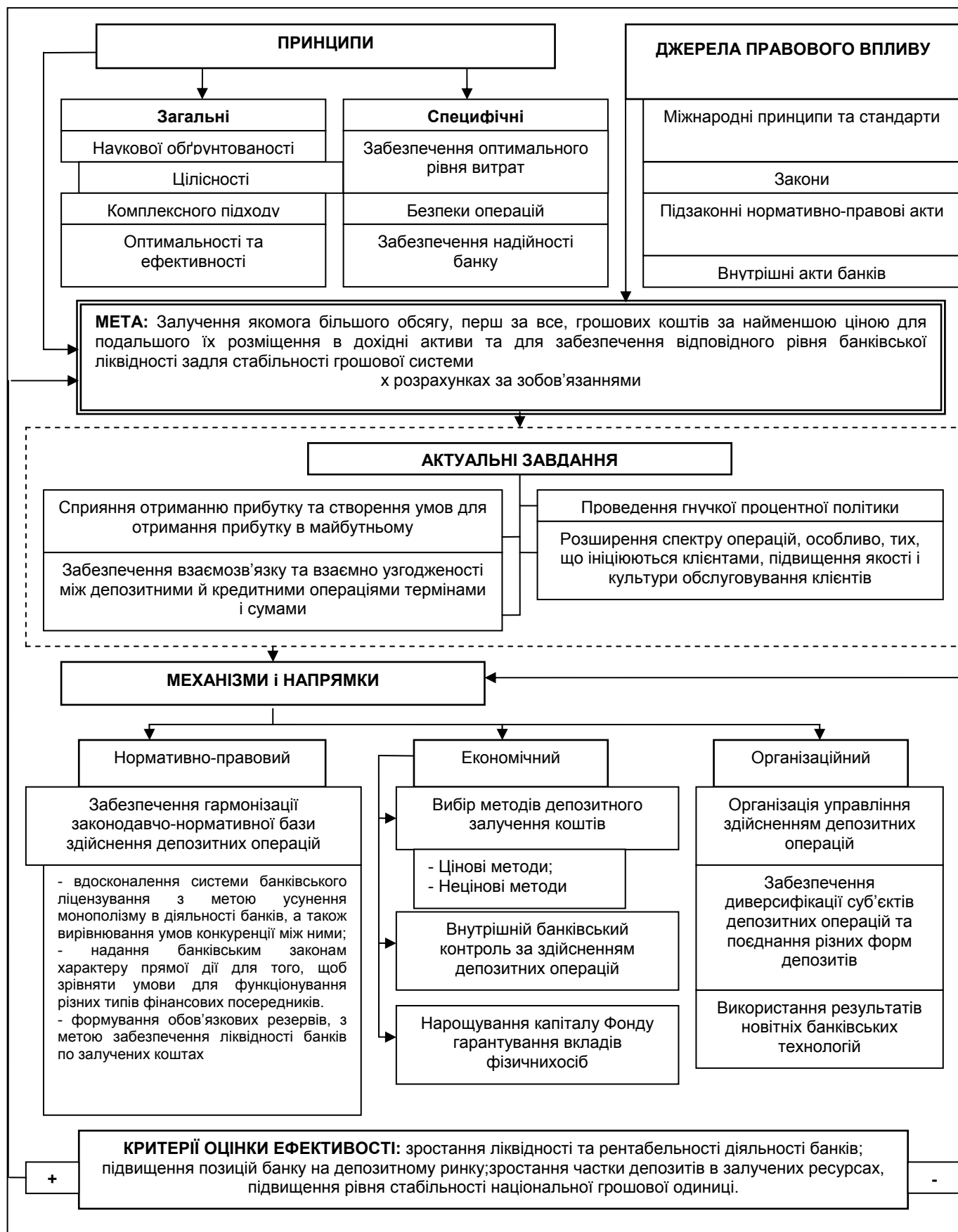

Рисунок 1. Стратегія вдосконалення залучення банками депозитних ресурсів

Вважаємо, що інструментами реалізації стратегії залучення депозитних ресурсів задля забезпечення сталості грошової системи є організаційний, нормативно-правовий та економічний механізми залучення коштів. Так, організаційний механізм залучення депозитів функціонує з метою створення надійних умов для їх стійкого

розвитку, а також укріплення ліквідного положення банків шляхом раціональної організації депозитної діяльності. Організаційний механізм здійснення депозитних операцій слід розглядати як складну систему, котра передбачає наявність організаційних інструментів впливу на діяльність банків через організаційну структуру Національного банку України на відомчі управління, які приводять в дію ці інструменти.

Розглядаючи депозитну стратегію банку необхідно виходити з того, що її основною метою є залучення якомога більшого обсягу, перш за все, грошових коштів за найменшою ціною для подальшого їх розміщення в дохідні активи та для забезпечення відповідного рівня банківської ліквідності за повних та своєчасних розрахунках за зобов'язаннями. Успішна реалізація цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

- сприяння отриманню прибутку та створення умов для отримання прибутку в майбутньому;
- забезпечення взаємозв'язку та взаємно узгодженості між депозитними операціями й кредитними операціями за термінами і сумами;
- проведення гнучкої процентної політики;
- розширення спектру операцій, особливо, тих, що ініціюються клієнтами, підвищення якості і культури обслуговування клієнтів.

Заходи організаційного характеру передбачають наявність відповідної матеріально-технологічної бази для забезпечення приймання депозитів, а саме: спеціальних приміщень, зручного місцезнаходження, гнучкого графіка роботи банку, спеціально підготовленого персоналу, рекламно-інформаційних проспектів, буклетів для клієнтів, сформованої інформаційно-аналітичної бази для оцінки конкурентної позиції банку на ринку депозитних послуг, ефективних засобів прогнозування ресурсів комерційного банку [13].

Основою організаційного забезпечення залучення коштів фізичних осіб є депозитна політика, яка розробляється як на рівні держави, так і на рівні окремого банку.

Депозитна політика на рівні держави - це сукупність заходів, які здійснюються центральним банком і спрямовані на регламентування правил формування депозитів (вкладів) у комерційних і ощадних банках, а також у небанківських фінансово-кредитних установах. Необхідність такої регламентації зумовлена тим, що, по-перше, вклади (депозити) самі є специфічним видом грошей (безготівкові або депозитні гроші); по-друге, на основі депозитів формуються кредитні гроші в кратному співвідношенні відповідно до величини грошового мультиплікатора.

За відсутності такого державного регламентування правил формування й руху депозитних і кредитних грошей процес творення нових грошей у національній економічній системі був би безконтрольним і міг би непередбачено «розкручувати» маховик інфляції й знецінювати національні грошові одиниці.

Сьгодні регулювання ризиків депозитних операцій банків здійснюється на основі положень Закону України «Про банки і банківську діяльність» і Закону України «Про захист економічної конкуренції».

Водночас фінансова криза показала, що для вітчизняних банків проблема ризику вкладних операцій може мати вкрай тяжкі наслідки. Підтвердженням тому є ситуація в банківській системі України на початку фінансової кризи, коли спровокований рейдерською атакою на Промінвестбанк вплив коштів приватних вкладників став реальною загрозою його платоспроможності й викликав скорочення обсягів депозитів фізичних осіб в інших установах банківської системи країни. Тільки за жовтень 2008 року обсяги депозитів фізичних осіб у банках зменшилися на 8.4 млрд. грн. [14], у результаті чого різко погіршилася ліквідність і виникла загроза неплатоспроможності багатьох банків. НБУ був змушений вжити непопулярних заходів — запровадити мораторій на дострокове розірвання депозитних договорів.

Базельський Комітет з нагляду за банківською діяльністю нині активно працює над підвищенням вимог щодо попередження банкрутства системно утворюючих банків, оскільки банкрутство тільки одного з них може викликати системну кризу у банківській системі країни в цілому.

Дослідження довело, що у групі А рейтингу життєздатності банків за результатами 2015 року зуміли втриматися американський Сітібанк, австрійський Райффайзен Банк Аваль і французький Креді Агріколь Банк. Високий рівень життєздатності, згідно з рейтинговою методикою Forbes, також підтвердили німецький ПроКредит Банк і голландський ІНГ Банк Україна. Ці західні установи не тільки вижили у часи системних потрясінь, а й зберегли стратегічний інтерес до українського банківського ринку, що виразилося в докапіталізації та кредитній підтримці з боку материнських холдингових груп (табл. 1).

Як видно з таблиці 1, лідерами на ринку депозитів фізичних осіб станом на початок 2016 р. виступають: Приватбанк (група В), Ощадбанк (група В), Укресімбанк (група В), Райффайзен Банк Аваль (група А). За такого високого рівня концентрації вкладів фізичних осіб у банках груп А і В посилюється вплив їх депозитної діяльності на стабільність банківської системи країни в цілому, і зростають банківські ризики, пов'язані насамперед із виконанням зобов'язань перед вкладниками й кредиторами, що свідчить про необхідність посилення законодавчого регулювання ризиків банків на ринку приватних вкладів. Вирішити цю проблему можна, зокрема, й завдяки прийняттю закону, що регулює рівень конкуренції й ризиків банків, у тому числі у сегменті їх депозитної діяльності на ринку приватних вкладів.

Одним із основних видів ризику банків при здійсненні депозитних операцій є дострокове вилучення коштів вкладниками із суб'єктивних чи об'єктивних мотивів. Уникнення таких ризиків або хоча б їх мінімізація значною мірою залежить від нормативно-правового супроводження сутності депозитного походження заощаджень населення.

Таблиця 1. Життєздатність банків групи А і В станом на 01.01.2016 р. [15]

	Активи, млрд.грн.	Капітал, млрд.грн.	Частка на ринку депозитів фізичних осіб,%	Частка на ринку депозитів юридичних осіб,%
Сітібанк	16	2,5	0,0	3,7
ПроКредит Банк	7,9	0,7	0,8	0,9
Райффайзен Банк Аваль	61,7	7,3	4,2	6,3
Креді Агріколь Банк	23,7	2,2	1,4	3,5
ІНГ Банк Україна	14,4	2,3	0,0	1,0
Приватбанк	271,1	27,5	34,2	11,1
Ощадбанк	166,2	12,3	13,5	11,3
Укрексімбанк	148,3	3,9	6,1	13,9

Дослідження довело, існуюча законодавчо-нормативна база не повною мірою забезпечує своєчасне попередження й мінімізацію ризику депозитних операцій банків, що зумовлює необхідність подальшого її вдосконалення [16]. Вважаємо за необхідне розробити й прийняти закон, що регулює ризик вкладних операцій банку шляхом удосконалення показників, які характеризують припустиме співвідношення між обсягами залучених коштів фізичних осіб і власного капіталу банку, а також співвідношення між обсягом вкладів фізичних осіб і сукупною величиною активів із низьким рівнем ризиків. Отже, під нормативно-правовим механізмом залучення депозитних ресурсів розуміємо сукупність законодавчих актів, які виступають формою вираження правових норм та нормативного забезпечення дій банківських установ на депозитному ринку.

Розвиток депозитних операцій кредитних установ в сучасних умовах супроводжується труднощами, які, в першу чергу, пов'язані з їх фінансовим забезпеченням й пошуком економічної підтримки.

Як складова господарчого механізму економічний механізм не може діяти за його межами. Виступаючи частиною господарчого механізму, йому притаманні способи і методи впливу на формування відсоткових ставок за депозитами. Формування відсоткових ставок комерційного банку є складним та відповідальним процесом, який вимагає детального дослідження. Система показників за процентними ставками вміщує основні види ставок, що застосовуються в економіці України. Процентні ставки поділяються на процентні ставки Національного банку України та процентні ставки банків. Ставка за кредитами та депозитами – середньозважена ставка з урахуванням фактичних обсягів за угодами між банками та суб'єктами господарювання, фізичними особами й органами державного управління. Процентні ставки за кредитами й депозитами наводяться за даними статистичної звітності банків, що діють на території України. Процентні ставки в Україні розраховуються у відсотках у річному обчисленні. Місячні показники розраховуються за схемою складного відсотка (базою зважування є дані про обсяги виданих кредитів чи залучених депозитів). Квартальні та річні значення розраховуються як середньарифметична величина від місячних значень. Відомо, що рівень процентних ставок за операціями банку перебуває у залежності від кон'юнктури кредитного ринку. Будь-яке зростання попиту викликає підвищення ставок за активними та пасивними операціями кредитної установи.

У сучасній економічній теорії існує три основні підходи до формування рівня номінальної процентної ставки в економіці. Це гіпотеза Фішера, теорія паритету процентних ставок і моделі переваги ліквідності.

В основі всіх трьох підходів лежить припущення про сталість реальної процентної ставки (у часі або в різних країнах). Відмінність у підходах полягає в поясненні величини різниці між рівнями номінальної та реальної відсоткових ставок. Рівень реальної процентної ставки визначається граничною продуктивністю капіталу в економіці. При виконанні стандартних передумов, прийнятих в макроекономічних моделях, такий рівень реальної процентної ставки відповідає рівноважного значення відсотка в економічній системі, тобто приводить в рівновагу ринки товарів, грошей та фінансових активів. Вважаємо, економічний механізм здійснення депозитних операцій повинен поєднувати макроекономічні моделі формування номінальної відсоткової ставки за депозитними ресурсами та модель Фішера формування відсоткової ставки.

Крім того, НБУ необхідно звернути увагу на створення економічних передумов для активізації процесу залучення довгострокових коштів населення. Встановлено, що в Україні гарантія повернення коштів приватних вкладників забезпечена шляхом створення державного (публічного) інституту – Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, комплексом норм державного права і нормативних актів НБУ. Проте, вважаємо, що державну гарантію збереження грошових заощаджень населення в банках слід розглядати як вторинну міру по відношенню до такої гарантії, тоді як первинна їх гарантія повинна забезпечуватися самими банками. Але особливої актуальності набуває питання нарощування капіталу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Перспективним напрямком удосконалення системи гарантування вкладів – є поступовий перехід до диференційованих ставок за внесками кредитних установ до фонду. Це стимулюватиме кредитні установи до підвищення якості управління ризиками, що в підсумку сприятиме зростанню стійкості та надійності банківської системи загалом. З іншого боку, система диференційованих ставок дасть змогу швидко оцінювати ступінь надійності банку, адже все буде гранично прозоро: чим більший внесок банку до фонду, тим більш ризиковано з ним мати справу.

Виявлено, що з 01.01.2014 р. по 01.01.2016 року кошти фізичних осіб в банках зменшилися більш ніж на 10%, та станом на 01.01.2016 р. склали 389060 млрд.грн.

За 5 місяців 2016 року депозитний портфель фізичних осіб по 106 діючим банкам збільшився на 11,1 млрд. грн., у т.ч. у національній валюті - на 1,2 млрд. грн. в іноземній валюті (у доларовому еквіваленті) – на 9 млн. дол. Зменшення частки іноземного капіталу головним чином пов'язано з докапіталізацією банків. Обсяг статутного капіталу 106 діючих банків за 5 місяців 2016 року збільшився на 63,6 млрд. грн., водночас обсяг іноземного капіталу - на 10,4 млрд. грн. Одним із пріоритетних напрямів підвищення ефективності депозитної політики банку є вдосконалення структури банківського сектору і розвиток внутрішньогалузевої конкуренції [17].

Основними вимогами, яким мають задовольняти показники, використовувані при оцінюванні ефективності депозитної політики банку, є: обумовленість чинниками, що впливають на процес залучення банком вільних ресурсів; зіставність між собою за розмірністю; відсутність суперечностей при зміні значень. Ураховуючи те, що одне з основних завдань розвитку банківської системи України – це підвищення ефективності управління процесом залучення вільних коштів, удосконалення систем формування ресурсної бази, основними цілями і одночасно критеріями, що характеризують ефективність депозитної політики банку, є максимізація прибутковості активів і мінімізація ризику діяльності банку. Кошти населення є основною складовою кредитних ресурсів банку, тому кредитним установам важливо підтримувати імідж надійного зберігача та розширювати асортимент депозитних послуг. Чітке уявлення про основні тенденції розвитку ринку депозитів, ясне розуміння сильних і слабких сторін конкурентів, знання основних цінових нюансів формування депозитних продуктів стає необхідною заставою успішної роботи банку на депозитному ринку та стабільності національної грошової одиниці.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило, що на сучасному етапі подальший розвиток механізмів залучення банками депозитних ресурсів та розробка стратегічних шляхів їх удосконалення є необхідною умовою розширення їх депозитної діяльності та напрямом забезпечення функціонування грошової системи країни. Вважаємо, що на сучасному етапі розвитку економіки України, який характеризується посиленням інтеграційних процесів, загостренням конкуренції та нестабільністю функціонування грошових ринків, одним з пріоритетних завдань для вітчизняних банків є забезпечення їх розвитку та стабільної діяльності через стратегію залучення депозитних ресурсів, попередження і мінімізацію депозитних ризиків, на основі удосконалення нормативно-правового, організаційного та економічного механізмів залучення депозитів. Впровадження у практичну діяльність банків запропонованих заходів щодо формування депозитної стратегії будуть предметом нашого подальшого дослідження.

Список використаних джерел

1. Батракова Л. Г. *Складові елементи ефективної ресурсної політики комерційного банку* / Л. Г. Батракова // *Регіональна економіка* – 2009. – №3 – с. 115-122.
2. Версаль Н.І. *Особливості формування депозитних ресурсів банками України* / Н.І. Версаль // *Фінанси України*. – 2009. – №12. – С. 89-95.
3. Волосович С. *Підходи до оцінки системи страхування депозитів* / С. Волосович // *Вісник Національного банку України*. – 2012. – №8 – С. 19-23.
4. Волошин М. *Довгострокове повернення депозитів фізичних осіб у банку* / М. Волошин // *Вісник Національного банку України* – 2012. – №12. – С. 28-33.
5. Лаєров Р. В. *Депозитна політика банку в сучасних умовах сьогодення* / Р.В. Лаєров // *Науковий вісник ЧДІЕУ*. — 2010. — № 4 (8) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.nvisnik.geci.cn.ua/pdf/.../182-187.pdf. pdf. 5.
6. Моренко О.В. *К вопросу об определении состава привлеченных ресурсов банков второго уровня* / О.В. Моренко // *Инвестиції: практика та досвід*. – 2013. – №13. – с. 92 – 96.
7. Олексенко М. В. *Депозитна політика комерційних банків України на сучасному етапі* / М. В. Олексенко // *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. – 2011. – №4 (16). – с. 166-169.
8. Береславська О. *Стабільність гривні: об'єктивна реальність чи вимушена необхідність?* / О. Береславська // *Вісник Національного банку України*. - 2012. - № 3. – С.6 -11.
9. Береславська О. *Девальвація гривні та спричинені нею виклики для України* / О. Береславська // *Вісник Національного банку України*. - 2015. - № 2. – С.26 -33.
10. Гальчинський А. *Стабільність гривні та проблеми її забезпечення* / А. Гальчинський // *Економіка України: політико-економічний журнал*. – 2004. – № 2. - С.4-11.
11. Клименко О.І. *Об'єктивна необхідність удосконалення монетарної політики України в сучасних умовах* / О.І. Клименко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/ejournals/Dutp/2011_1/txts/Klimenko.pdf
12. Міщенко В.І. *Роль Національного банку України в забезпеченні стабільності національної грошової одиниці* / В.І. Міщенко, В.С. Стельмах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/handle/123456789/2978>.
13. Череп А. В., Андросова О. Ф. *Банківські операції: Навч. посібник*. / А.В. Череп, О.Ф. Андросова – К.: КОНДОР, 2007. – 410 с.
14. Britchenko I. *The possibilities of increasing the competitiveness of the banks in Ukraine in terms of the EU integration* / I. Britchenko, M. Kuzheliev // *Perspectives-journal on economic issues*. – Presov: Vysoká škola medzinárodného podnikania ISM Slovakia v Prešove, 2015. – № 1/1. – P. 39-47.
15. *Рейтинг життєдіяльності українських банків-2016* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/magazine/forbes/1409877-rejting-zhittezdatnosti-ukrayinskih-bankiv-2016>.

16. Кужелєв М.О. Оцінювання та регулювання адміністративної гнучкості прийняття рішень в інвестиційній діяльності банків / М.О. Кужелєв, М.О. Житар // Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.9. – С. 328-336.

17. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807.

References

1. Batrakova L.H. Skladovi elementy efektyvnoyi resursnoyi polityky komertsynoho banku // *Rehional'na ekonomika* – 2009. – №3 – P. 115-122.
2. Versal' N.I. Osoblyvosti formuvannya depozytnykh resursiv bankamy Ukrayiny // *Finansy Ukrayiny*. – 2009. – №12. – P. 89-95.
3. Volosovych S. Pidkhody do otsinky systemy strakhuvannya depozytiv // *Visnyk Natsional'noho banku Ukrayiny*. – 2012. – №8 – P. 19-23.
4. Voloshyn M. Dovhostrokovye povnennya depozytiv fizychnykh osib u banku // *Visnyk Natsional'noho banku Ukrayiny* – 2012. – №12. – P. 28-33.
5. Lavrov R.V. Depozytna polityka banku v suchasnykh umovakh s'ohodennya // *Naukovyy visnyk ChDIEU*. – 2010. – №4 (8) : [ww.nvisnik.geci.cn.ua/pdf/.../182-187.pdf](http://www.nvisnik.geci.cn.ua/pdf/.../182-187.pdf). 5.
6. Morenko O.V. K voprosu ob opredelenyy sostava pryvlechennykh resursov bankov vtoroho urovnya // *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. – 2013. – №13. – P. 92 – 96.
7. Oleksenko M.V. Depozytna polityka komertsyynykh bankiv Ukrayiny na suchasnomu etapi // *Visnyk Berdyans'koho universytetu menedzhmentu i biznesu*. – 2011. – №4 (16). – P. 166-169.
8. Bereslavs'ka O. Stabil'nist' hryvni: ob'ektyvna real'nist' chy vymushena neobkhdnist'? // *Vistnyk Natsional'noho banku Ukrayiny*. - 2012. - № 3. – P.6 -11.
9. Bereslavs'ka O. Deval'vatsiya hryvni ta sprychyneni neyu vyklyky dlya Ukrayiny // *Vistnyk Natsional'noho banku Ukrayiny*. - 2015. - № 2. – P.26 -33.
10. Hal'chyn's'kyy A. Stabil'nist' hryvni ta problemy yiyi zabezpechennya // *Ekonomika Ukrayiny: polityko-ekonomichnyy zhurnal*. – 2004. – № 2. - P.4-11.
11. Klymenko O.I. Ob'ektyvna neobkhdnist' udoskonalennya monetarnoyi polityky Ukrayiny v suchasnykh umovakh : http://www.nbu.gov.ua/ejournals/Dutp/2011_1/txts/Klimenko.pdf
12. Mishchenko V.I., Stel'makh V.S. Rol' Natsional'noho banku Ukrayiny v zabezpechenni stabil'nosti natsional'noyi hroshovoyi odynitsi : <http://dspace.uabs.edu.ua/handle/123456789/2978>.
13. Cherep A.V., Androsova O.F. Bankiv's'ki operatsiyi: Navch. posibnyk. – K. : KONDOR, 2007. – 410 p.
14. Britchenko I., Kuzheliev M. The possibilities of increasing the competitiveness of the banks in Ukraine in terms of the EU integration // *Perspectives-journal on economic issues*. – Presov: Vysoká škola medzinárodného podnikania ISM Slovakia v Prešove, 2015. – № 1/1. – P. 39-47.
15. Reytnyn zhyttyediyal'nosti ukrajyn's'kykh bankiv-2016 : <http://forbes.net.ua/ua/magazine/forbes/1409877-rejting-zhittezdatsnosti-ukrajynskih-bankiv-2016>.
16. Kuzheliev M.O., Zhytar M.O. Otsynyuvannya ta rehulyuvannya administratyvnoyi hnuchkosti pryynyattya rishen' v investytsiyinyi diyal'nosti bankiv [Assessment and regulation of administrative flexibility in decision-making in investment banking] // *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny: zbirnyk nauково-tekhnichnykh prats'* [Scientific Journal NLTU of Ukraine: a collection of scientific works]. – L'viv : RVV NLTU Ukrayiny. – 2014. – Vyp. 24.9. – P. 328-336.
17. Osnovni pokaznyky diyal'nosti bankiv Ukrayiny : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807.

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Кужелєв Михайло Олександрович, доктор економічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи

Університет Державної фіскальної служби України

вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, 08201, Україна

e-mail: m-kristo@yandex.ua

Волкова Валерія Валеріївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів і банківської справи
valeriya.volkova.donetsk@yandex.ua

Волкова Нелія Іванівна кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів і банківської справи
e-mail: Volkova.nelia@mail.ru

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Вул. Пушкіна, 15/30, м. Полтава, 36011, Україна

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ

Кужелєв Михаил Александрович, доктор экономических наук, профессор, директор Учебно-научного института финансов и банковского дела

Университет Государственной фискальной службы Украины

ул. Университетская, 31, г. Ирпень, 08201, Украина

e-mail: m-kristo@yandex.ua

Волкова Валерия Валерьевна, кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов и банковского дела

valeriya.volkova.donetsk@yandex.ua

Волкова Неля Ивановна, кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов и банковского дела
e-mail: Volkova.nelia@mail.ru

Полтавский национальный технический университет имени Юрия Кондратюка
ул. Пушкина, 15/30, г. Полтава, 36011, Украина

DATA ABOUT THE AUTHORS

Kuzheliev Mykhailo Olexandrovich, Doktor of Science (Economics), Professor, Director of Educational and Scientific Institute of Finance and Banking

University of the State Fiscal Service of Ukraine

31, Universitetska street, Irpin, 08201, Ukraine

e-mail: m-kristo@yandex.ua

Volkova Valeriia Valeryevna, Candidate of Economic Sciences, associate professor of finance and banking
valeriya.volkova.donetsk@yandex.ua

Volkova Nelia Ivanovna, Candidate of Economic Sciences, associate professor of finance and banking
e-mail: Volkova.nelia@mail.ru

Poltava national technical university of Yury Kondratyuk

Pushkin St., 15/30, Poltava, 36011, Ukraine

УДК 339. 187 (477)

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ ТА ЛІЗИНГОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Леваєва Л.Ю.,
Кучеренко С.Ю.,
Кучеренко М.А.

Предметом дослідження є фінансові відносини, що виникають у процесі здійснення фінансових операцій, що здійснюються фінансовими та лізинговими компаніями.

Метою роботи є оцінка сучасного стану діяльності фінансових та лізингових компаній в Україні, тенденції їх розвитку, причин та наслідків макроекономічних диспропорцій.

Методологічною основою статті стали загальнонаукові методи пізнання, концептуальні положення сучасних економічних теорій.

Результати роботи. Досліджено діяльність фінансових та лізингових компаній в Україні, як учасника фінансового ринку, визначено перспективи і тенденції подальшого розвитку.

Висновки. В даний час спостерігається відновлення розвитку національного ринку фінансових та лізингових компаній, однак такий розвиток не є динамічним, що пов'язано з низьким рівнем захисту прав споживачів фінансових послуг, тісною взаємопов'язаністю банківської та страхової галузей, недосконалим та неналежним державним регулюванням, низькою платоспроможністю населення.

Враховуючи проведений аналіз та виявлені тенденції, за умови стабілізації економічної ситуації подальший розвиток ринку лізингових послуг в Україні цілком можливий.

Ключові слова: фінансовий ринок, фінансові компанії, лізингові компанії, факторинг, лізинг, фінансовий лізинг, фінансові послуги, юридичні особи.

АНАЛИЗ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ФИНАНСОВЫХ И ЛИЗИНГОВЫХ КОМПАНИЙ В УКРАИНЕ

Леваева Л.Ю.,
Кучеренко С.Ю.,
Кучеренко Н.А.

Предметом исследования являются финансовые отношения, возникающие в процессе осуществления финансовых операций, осуществляемых финансовыми и лизинговыми компаниями.

Целью работы является оценка современного состояния деятельности финансовых и лизинговых компаний в Украине, тенденции их развития, причин и последствий макроекономических диспропорций.

Методологической основой статьи стали общенаучные методы познания, концептуальные положения современных экономических теорий.

Результаты работы. Исследована деятельность финансовых и лизинговых компаний в Украине, как участников рынка, определены перспективы и тенденции их дальнейшего развития.

Выводы. В настоящее время наблюдается восстановление развития национального рынка финансовых и лизинговых компаний, однако такое развитие не является динамическим, что связано с низким уровнем защиты прав потребителей финансовых услуг, тесной взаимосвязанностью банковской и страховой отраслей, несовершенным и ненадлежащим государственным регулированием, низкой платежеспособностью населения.